

MÁME JASNO?

Co je E – U – R

Ondřej Hausenblas, Hana Košťálová

E – U – R znamená evokace, uvědomění si významu informací, reflexe. Jde o popis průběhu učení pomocí zjednodušujícího modelu. Model E – U – R popisuje proces učení ve třech fázích.

EVOKACE

- první fáze procesu učení
- žáci si vybavují to, co si myslí o tématu, které mají studovat, co o něm vědí jistě, co se jen domnívají, jaké o něm mají otázky
- to, co mají učící se na začátku učení v hlavě a vybavují si, se v procesu vybavování (evokování) strukturuje a díky tomu se v další fázi mohou nové informace zařadit na vhodné místo v mysli těch, kdo se učí
- v procesu vybavování se vyvolává vnitřní motivace pro učení (jinak řečeno – zvědavost na to, jak to tedy je doopravdy; potřeba získat nové informace pro vyřešení otázky; chuť něco zažít nebo si vyzkoušet, čím bychom mohli potvrdit nebo vyvrátit svou hypotézu atd.)

- již v této fázi se žáci učí (nejde jen o přípravu na učení)

UVĚDOMĚNÍ si významu nové informace

- druhá fáze procesu učení
- žáci aktivně zpracovávají zdroj nových informací, procházejí novou zkušeností
- žáci propojují nové informace, které v této fázi přicházejí z vnějšího zdroje (text připravený učitelkou, videoprojekce, pokus, exkurze, ...), s informacemi, jež si vybavili a utřídili v první fázi procesu učení

REFLEXE

- třetí fáze procesu učení
- žák se ohlíží za procesem učení, kterým právě prošel, a formuluje si svůj nový obraz tématu nebo problému (co teď o něm ví, co si potvrdil, co si opravil, jaké otázky zůstaly nezodpovězeny, čemu by se chtěl o tématu příště naučit)

E – U – R slouží učitelům, aby plánoval svou výuku tak, aby zachovala co nejvíce rysů přirozeného učení, které je nejefektivnější. Modelů a pomůcek pro plánování výuky existuje celá řada. Model E – U – R považujeme za jednoduchý a současně účinný. Stejně jako všechny modely ho nelze používat dogmaticky, ale tak, aby sloužil on nám, a ne my učitelé jemu.

Co bychom opravdu o E – U – R měli vědět?

Co E – U – R je, jak slouží, co vykonává?	Co E – U – R není, k čemu není určen, jak nefunguje?
E – U – R slouží jako model pro naši představu o tom, co se děje, když se někdo učí novým poznatkům. Je to model využívaný pedagogickým konstruktivismem a myslí především na to, co a v jakém pořadí má při učení dělat žák, aby se skutečně něčemu naučil = pochopil to a uměl to použít.	I tradiční pedagogika má své modely pro výuku. V těchto modelech je východiskem pro plánování učivo a učitelova činnost, nikoli žákovo učení. Navzdory vnější podobnosti s takovými popisy výuky (např. „opakování z minule – motivace – expozice – shrnutí – upevnění – kontrola“) je E – U – R podstatně jiný model.
Model E – U – R je pomůckou pro plánování a realizaci takové výuky, ve které chceme, aby se žáci učili aktivně, aby výuka byla účinná a měla hlavu a patu.	Není to předpis ani zaručeně platný zákon. Neslouží jako závazný vzor s předepsaným obsahem. Má pomáhat, ne svazovat.
Je to rámec pro naše chápání uceleného průběhu učení – učební situace.	E – U – R není metoda výuky! Jednotlivými vyučovacími metodami teprve naplňujeme tento rámec.

Je to model odvozený z psychologických výzkumů učení a výzkumů o fungování mozku. Výzkumy probíhaly v posledních sto letech po celém světě.	E – U – R není novota podle cizích vzorů nebo podle západní módy. Nejde ani o výmysl jednotlivého teoretika, ani o model, který napadl jednoho učitele z praxe.
E – U – R umožňuje i ve větší třídě individualizovat žákovi učení, protože u každého jednotlivého žáka navazuje jeho učení v tom bodě, kde žák se svými vědomostmi a dovednostmi i postojí právě je. I v rámci stejných činností a práce s týmiž zdroji umožňuje mnoho různých cest k pochopení látky.	E – U – R není jednotný tematický plán pro celou třídu najednou.
Model E – U – R je vhodný zejména pro učební situace, v nichž si mají žáci osvojit nové poznatky , uspořádat je do nových souvislostí, propojit se svými prožitky a zkušenostmi. Zároveň umožňuje plánovat výcvik v sociálních a kognitivních dovednostech či přímo kompetencích.	Pro zážitkové učení anebo učení postavené pouze na vlastním vývoji je lepší sáhnout po jiných plánovacích modelech, např. po Kolbově cyklu.

Jak chápeme proces učení, který je vystižen v modelu E – U – R?

Během učení se propojuje v mozku to, co jsme už věděli, znali, mysleli si, představovali, prožili s něčím, co přichází jako nové.

Na počátku učení není naše mysl prázdná. Ať už se chystáme studovat sebenovější nebo odtazitéjší téma, náš mozek produkuje přinejmenším asociace a hypotézy vztahující se k danému tématu.

Tomu, co máme v hlavě na počátku učení, říkají některé psychologické a pedagogické systémy „prekoncepty“. Jsou to naše současné představy o tématu, pojmu, problému, jímž se budeme v průběhu učení zabývat. Tyto představy obsahují jak naše znalosti či domněnky o tématu, tak také to, jak jsou znalosti navzájem uspořádány – v jaké poznávací struktuře se v naší mysli vyskytují.

V mysli při propojování starého s novým vznikají nové poznávací struktury – rozšířené vědomosti uspořádané v nových souvislostech. Tak vzniká nový, úplnější nebo lépe uspořádaný koncept – nová představa o tématu, pojmu, problému. Toto nové pojetí studovaného tématu je také dočasné a existuje v naší mysli jen tak dlouho, dokud je dalším učním nebo zapomínáním nezměníme.

Naučené považujeme za naučené tehdy, když s jeho pomocí můžeme porozumět další a další „látce“, tedy jevům světa, který nás obklopuje.

Proto pouhé pamětné učení nepovažujeme za učení plnohodnotné. Má svůj význam při zvládnání slovíček v cizím jazyce nebo pro recitaci či trénink paměti. Namemorované údaje anebo algoritmy obvykle fungují pro zvládnutí tradičních školních úloh, ale většinou nepomáhají při pochopení čehokoli skutečného okolo nás. Memorování bez porozumění může mít ve specifických případech své opodstatnění, ale není skutečné učení.

Co je pro dobré uplatnění E – U – R důležité?

Model E – U – R nám pomáhá uskutečnit efektivní výuku – proto na něj myslíme při každé úvaze nad učivem, nad cíli výuky, nad látkou. Nechystáme hodinu s vizí toho, jak výborně žáky zaměstnáme třeba v evokaci. Promýšlíme, co se bude dít **v každé z fází** – co práce v ní přinese užitečného pro učení žáků.

Každá z fází potřebuje **svůj čas**. Učení neprobíhá jenom ve fázi uvědomění si významu. Bez dobré evokace a reflexe by učení nestálo za mnoho.

Pro účinné učení a myšlení je důležité, aby žáci zvládli **zapisování** svých informací, svých otázek, nápadů, myšlenek. Údaje a myšlenky jen pomyšlené či vyřknuté se ztratí v ruchu práce. Při učení se stále vracíme k tomu, jak jsme chápali jev, pojem nebo myšlenku na začátku a jak nyní. Osobní průběžné zápisky jsou proto nezbytné.

Pro fázi uvědomění si významu musíme dávat žákům informace nové, ucelené, smysluplné. Text, experiment, výklad, minilekce, video apod., v nichž učitel přináší třídě nové informace ve fázi uvědomění si významu, by měl být dobře zvolený: musí přinést něco, co ještě nevědí, a nemohou to být jen izolované údaje, anebo jenom jejich výčet. Text musí přinést poměrně ucelené sdělení o daném problému či jevu – aby hodina mohla mít jasný cíl týkající se chápání, myšlení, učení. Zdroj ovšem musí nabízet dostatek různých informací, aby zodpověděl hodně z žakovských otázek, a přitom nesmí být přehrušen podrobnostmi tak, že žáci ztratí orientaci. Nesmí být ani moc dlouhý, aby na něj žáci stačili svými čtenářskými schopnostmi.

Pro reflexi je důležité, že si ji dělá každý žák za sebe. Učitel v ní nemůže sledovat sjednocení žakovských názorů nebo ujednocení údajů, které si musejí zapamatovat všichni. Nechce-li, aby si vybírali věci skutečně nepodstatné, nemůže jim ty důležité jen tak nadiktovat. Učitel musí žáky naučit, jak se podstatná věc pozná. To se každému žákovi bude hodit po celý život, i když v danou chvíli si různí žáci jako podstatné vyberou rozličné informace.